

121. Zagrebelna L. (2011), Evangelical Christian Baptists in Rivne region (60th - early 80th twentieth century), *Ukrainske religiyeznavstvo*, UAR, Kyiv, 58, pp. 203-218.
122. Soloha S. (2011), Principles and methods of struggle against the machine empowering churches preaching activity in Kharkiv region (1963-1987), *Ukrainske religiyeznavstvo*, UAR, Kyiv, 58, pp. 162-171.
123. Danilova I.Yu. (2010), *Protestant religious organizations in Ukraine in the post-war period (1945 - 1955): Structure, activities and relations with the authorities*; abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences 07.00.01, "History of Ukraine", Kyiv, 20 p.
124. Vilhovyy Yu.V. (2003), *The policy of the Soviet state on Protestant churches in Ukraine (1940's through the middle of 1970's)*, abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences in specialty 09.00.11, "Social Philosophy", Kyiv, 20 p.
125. Leshko O.V. (2008), *The Protestant community Transcarpathia 1945 - 1991*, abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences in specialty 07.00.01, "History of Ukraine", Uzhgorod, 22 p.
126. Lyubashhenko V.I. (1996), *History of Protestantism in Ukraine: Lectures*, Polis, Kyiv, 350 p.
127. *History of Evangelical Christian Baptists in the USSR (1989)*, VSEHB, Moscow, 623 p.
128. Savinskiy S.N. (1995), *The history of Russian-Ukrainian Baptists, Bogomyslie*, Odessa, 128 p.
129. Savinskiy S.N. (1999), *History of Evangelical Christian Baptists of Ukraine, Russia, Belarus (1867-1917)*, *HO Bibliya dlya vsekh*, Sankt-Petersburg, 424 p.
130. Savinskiy S.N. (2001), *History of Evangelical Christian Baptists of Ukraine, Russia, Belarus (1917-1967)*, *HO Bibliya dlya vsekh*, Sankt-Petersburg, 440 p.
131. Vins G. (1976), *Testament from Prison*, David C. Cook Foundation, Wheaton, 247 p.
132. Vins G. (1976), *Three Generations of Suffering*, Hodder and Stoughton, London, 222 p.
133. Kryuchkov G.K. (2008), *The Great Awakening of the XX century*, Khristianin, Moscow, 512 p.
134. *Imitate their faith. 1961-2001. 40 years of awakened brotherhood (2001)*, Sovet Cerkvey EHB, Moscow, 384 p.
135. Sannikov S.V. (1996), *Baptist History*, Odesskaya Bogoslovskaya semiariya, Odessa, 496 p.
136. *Almanakh on the history of Russian Baptists (1997)*, ed. by Karetnikova M.S., *Bibliya dlya vsekh*, Sankt-Petersburg, 313 p.
137. Karetnikova M.S., Reshetnikov Yu.S. (2000), *Review the history of Evangelical Baptist congregation in Ukraine*, Bogomyslie, Odessa, 246 p.
138. Parasey A.F., Zhukalyuk N.A. (1997), *Afflicted, tossed with tempest: Historical Essays on the 110th anniversary of the Seventh-day Adventist Church in Ukraine*, Dzherelo zhittya, Kyiv, 340 p.
139. Franchuk V.I. (2001-2003), *Russia requested rain from the Lord*, 3 Vol., Svitankova Zorya, Kyiv, 3 Vol.
140. Franchuk V.I. (2011), *Awakening: from Odessa city center to the outskirts of Russia* Simyeks-print, Odessa, 712 p.

© Петров Станіслав

Надійшла до редакції 29.12.2014

УДК 94 (437.67)"15"

ТОВТИН ЯНА,

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії стародавнього світу і середніх віків
Ужгородського національного університету

ЛЕОНАРД СТОЦКЕЛ І ЙОГО РОЛЬ У ПОШИРЕННІ РЕФОРМАЦІЙНИХ ІДЕЙ НА СХІДНОСЛОВАЦЬКИХ ЗЕМЛЯХ

Стаття присвячена процесам, пов'язаним із поширенням реформаційних ідей на східно-словацьких землях крізь призму діяльності вчителя, богослова, письменника, гуманіста і впливового реформатора в Королівській Угорщині, автора символу віри п'яти східно-словацьких міст "Confessio Pentapolitana" Леонарда Стоцкела, який відіграв у цих подіях чи не найважливішу роль. Зокрема, завдяки його зусиллям на східно-словацьких землях було прийнято один із перших символів віри - "Confessio Pentapolitana", який вважається одним із найбільш давніх документів з історії угорського протестантизму, що послужив основою для прийняття наступних символів віри.

Ключові слова: Леонард Стоцкел; Реформація; "Confessio Pentapolitana"; "Locī communes".

Постановка проблеми і стан її вивчення. Протягом першої половини XVI ст. практично всю Європу охопили процеси, пов'язані з поширенням ідей Реформації, які значно змінили погляди тогочасного суспільства. Винятком у цьому плані не стали терени словацьких зе-

мель, що входили до складу монархії Габсбургів, а першими ідеї Реформації знайшли свою підтримку на східно-словацьких землях. Реформація тут поширювалася кількома шляхами й швидко була прийнята місцевим населенням.

На нашу думку, найвизначнішою постаттю Реформації на словацьких землях можна вважати богослова, письменника, гуманіста і впливового реформатора Королівської Угорщини, автора символу віри п'яти східнославацьких міст "Confessio Pentapolitana" Леонарда Стоцкела.

У свій час питаннями, пов'язаними з поширенням реформаційних ідей на східнославацьких землях та діяльністю Леонарда Стоцкела, займалися переважно словацькі та угорські дослідники. Серед них насамперед варто згадати М. Боднарова, М. Сухі, М. Новачка, Л. Матушевську, В. Янкович та ряд інших. А власне в українській науковій літературі ця постать до сьогодні не одержала належного висвітлення й аналізу.

Мета статті - кризь призму діяльності лютеранського мислителя 1530-60 рр. Леонарда Стоцкела розглянути процеси поширення реформаційних ідей на східнославацьких землях.

Виклад основного матеріалу. Леонард Стоцкел народився 1510 р. у Бардієві. Його предки були міськими ковалями. Важливим є той факт, що його батько був авторитетною особою в магістраті й навіть двічі обирався міським старостою - 1512-1513 рр. та 1520-1521 рр. [22, с. 65; 2, с. 33]. У дитячому віці Леонард був свідком не лише змін у матеріальному становищі своєї родини, але й змін духовної атмосфери, на яку, у першу чергу, впливав гуманістичний центр у Краківському університеті. Навіть його перший учитель, гуманіст Валентин Еціус прибув до Бардієва саме з Кракова [8, с. 500; 20, с. 21; 26, с. 339].

Нові знання Л. Стоцкел здобув під час свого навчання в Кошицях (приблизно в 1522-1526 рр.), де прослухав курс лекцій англійського гуманіста Леонарда Цокса. Одночасно він познайомився з творами Еразма Роттердамського. За період навчання в Кошицях Л. Стоцкел зіткнувся не лише з гуманістичними ідеями, але й із першими проявами реформаційних ідей [19, с. 1; 5, с. 43; 27, с. 351]. Подальші події, що сталися в Угорщині, - Могацька катастрофа, наступ Османської імперії - позначилися і на житті Л. Стоцкела.

У цей час він переїжджає до центру Сілезії (м. Вроцлав) на навчання. Дух, що панував у гімназії, зробив Л. Стоцкела ще більш прихильним до Реформації. У цей період його наставником був Андрій Вінклер, але Л. Стоцкел більше прислухався до проповідей Яна Летлера. Під час навчання у Вроцлаві він отримав звістку про смерть батька, що стало поштовхом до прийняття рішення про перерву в навчанні. Цей період життя Л. Стоцкела пов'язаний із роботою в будинку вроцлавського підприємця Мікулаша Рудігера.

Л. Стоцкел стає його помічником у крамниці, крім цього, допомагає дітям підприємця в навчанні. На цьому етапі його життя все ж таки перемагало бажання продовжити навчання [26, с. 341; 13, с. 87], бачити й слухати промови Мартіна Лютера та Філіпа Меланхтона. Саме із цих причин Л. Стоцкел покинув Вроцлав з метою продовжити навчання. Уже восени 1530 р. він прибув до Віттенберга, де майже сім років слухав лекції в університеті.

Навчання було плідним і в напрямку встановлення нових контактів: Л. Стоцкел потоваришував із відомим європейським гуманістом - Філіпом Меланхтоном, який був його вчителем [25, с. 56-57; 29, с. 54]. За матеріалами, які містяться в життєписах або ж кореспонденції (більшість якої втрачена) Леонарда Стоцкела, ця дружба та співпраця тривала ціле життя. Свідченням цього

є також спільне видання "Loci communes" Меланхтона та Коментарів до "Loci communes", які вийшли єдиним виданням, хоч уже й після смерті одного з авторів, у 1561 р. у Базелі. Про тісну дружбу свідчить і тривале листування - практично протягом усього життя не переривався зв'язок між Ф. Меланхтоном та Л. Стоцкелом [16, с. 84-85; 9, с. 85-86; 10, с. 86-87; 13, с. 87-92; 14, с. 93-97; 15, с. 97-99; 16, с. 103-104].

Підтримував Л. Стоцкел дружні стосунки і з Матяшем Девай Біро, Бартоломеем Богнером, Франтішеком Реваєм та іншими відомими гуманістами, під впливом яких і формувалися погляди словацького реформатора [22, с. 67; 17, с. 77-78].

У 1538 р. жителі Бардієва звернулися до Л. Стоцкела з проханням очолити міську школу. Улітку 1539 р. він уже покинув Віттенберг і повернувся до рідного міста. Повернення до Бардієва поклато початок нового періоду в житті Л. Стоцкела, який протривав до його смерті в 1560 р. [24, с. 70; 8, с. 501; 26, с. 341].

На перший погляд, це був період праці в школі, але *de facto* - на одному місці (не враховуючи короткого періоду з вересня 1555 р. до січня 1556 р., коли Леонард Стоцкел проживав у Кежмарку), оскільки пропозиції, які надходили з Манфельда, Вратислава, Кошиць та Левочі були вже не актуальними. Яскравим прикладом відданості школі Бардієва є те, що для тогочасного суспільства характерною була праця освічених людей у шкільній службі лише протягом декількох років, тобто до того часу, коли вони могли отримати цікавіші пропозиції в церковній, управлінській сфері тощо. Незважаючи на те, що до викладання Л. Стоцкела в цій школі пропрацювала велика кількість відомих талановитих педагогів, її "золотий вік" ототожнюється саме з періодом діяльності цього вченого [22, с. 66-67; 20, с. 21].

Фактично одразу після отримання посади ректора Л. Стоцкел провів реорганізацію шкільного життя. Її суть зводилася до запровадження в Словаччині принципів викладання, що існували в шкільних закладах Німеччини. Наголос робився на вченні Агріколи та Меланхтона, тобто навчання за зразком Ейслебенської школи [27, с. 351; 29, с. 453]. У 1540 р. він складає закони Бардієвської школи - *Leges scholae Bartphensis*. Саме тут проявилися новаторські педагогічні погляди Л. Стоцкела [20, с. 21; 7, с. 76; 23, с. 827]. Правила не містили свідчення про організацію школи, але позначали права та обов'язки ректора, учителів та учнів, керували позанавчальною діяльністю та дисципліною.

Відтак за досягнення на ниві шкільної освіти Леонарда Стоцкела назвали вчителем усієї Угорщини [27, с. 351]. У школі навчалися діти городян та шляхти з-за кордону [22, с. 68]. Громадська діяльність Л. Стоцкела була невіддільною від шкільної, адже його справи в галузі освіти перепліталися з бурхливим суспільним життям. У 1549 р. на прохання жителів 5 королівських міст він уклав визнання віри, відоме як "*Confessio Pentapolitana*". Якщо *Leges scholae Bartphensis* уважається найбільш давнім педагогічним документом на теренах Словаччини, то "*Confessio Pentapolitana*" є одним із найбільш давніх документів з історії угорського протестантизму, який послужив основою для прийняття наступних символів віри [26, с. 341; 22, с. 22].

Помер Леонард Стоцкел у своєму рідному місті 6 червня 1560 р., проживши 50 років та залишивши після себе трьох синів (Яна, Давида та Леонарда) і трьох дочок - Анну, Дорету та Віру [8, с. 502; 24, с. 70]. Участь

Л. Стоцкела у формуванні релігійного світогляду та в педагогічних новаціях серед населення східнославацьких міст була надзвичайно великою, втрата такої особистості стала болючою. За порадами щодо вирішення спірних релігійних питань до Л. Стоцкела зверталися навіть міські ради [18, с. 129; 3, с. 29].

Так, наприклад, у 1551 р. Леонард Стоцкел разом з архидияконом Радашином виступив проти пражського священика М. Лаутервальда та його вчення, у якому той опротестовував євангелістське вчення про виправдання вірою. У 1554-1555 р. він полемізував зі Ф. Станцаром, який, на його думку, проповідував помилкове вчення про Св. Троїцю та Особу Ісуса Христа. У 1557 р. кошицька міська рада звернулася до Леонарда Стоцкела з проханням проаналізувати вчення свого угорського проповідника Сегеді, який проповідував кальвіністські погляди про таїнство причастя, євхаристію [4, с. 89]. Він зробив ґрунтовний коментар цього вчення й засудив його.

Окрім цього, Леонард Стоцкел брав участь і в суперечках між прихильниками Ф. Меланхтона та флацианами щодо розуміння змісту Вечері Господньої, вільної волі людини. При цьому Л. Стоцкел підтримував позиції прихильників Філіпа Меланхтона. У 1557 р. у Бардієві відбувся синод, у якому взяли участь 5 східнославацьких міст. Причиною зібрання була проблема відокремлення від церкви різних забобонів на зразок заклинань, ворожін і освячення землі та води. Підтримавши міську раду Бардієва, Л. Стоцкел наполіг на тому, щоб такі забобони були відсторонені, але вівтарі, ікони та статуї в кірках залишилися. Саме завдяки цьому й збереглася така пам'ятка архітектури, як костюль св. Єгидія, його інтер'єр та вівтар [4, с. 89].

Розглядаючи заслуги Л. Стоцкела, особливу увагу слід звернути на його допомогу друкарні Давида Гутгсела. У цій друкарні в 1581 р. був опублікований словацький переклад Малою Катехизиса Мартіна Лютера. Це була перша книга, надрукована чеською мовою з елементами словацьких слів [11, с. 125; 21, с. 114; 6, с. 21].

Подальшому поширенню реформаційних поглядів сприяла велика кількість їх прихильників. Позитивним моментом у домінуванні та розповсюдженні Реформації серед міського населення було те, що в релігійному плані міста залишалися незалежними. Вони патрунували церкви та монастирі, і тому нова релігійна течія знайшла підтримку не лише серед населення. Євангелістська церква отримала також храми з усім їхнім інвентарем та багатими дотаціями.

Наприклад, у Кошицях католикам дозволялося послуговуватися тільки невеликою капличкою в королівському будинку, оскільки інші церкви були передані протестантам [3, с. 33]. На основі права патронату міські ради обирали священиків, учителів, керували богослужіннями та навчальною дисципліною [12, с. 96].

Погоджуючись із думкою окремих дослідників, вважаємо, що на 1550 р. уся Північна Угорщина від Прешпорку і до кордонів Трансильванії була під впливом Реформації. Про це свідчить і той факт, що з католиків тут залишилися лише три родини та частина кліру [1, с. 76].

Висновок

Отже, чи ненайвагоміший внесок у поширення реформаційних ідей на словацьких землях зробив Леонард Стоцкел. Практично всі його погляди формували

ся під впливом ідей європейських просвітителів. Його діяльність позначилася не лише на релігійному, а й на культурно-освітньому житті окресленого регіону. Завдяки зусиллям Л. Стоцкела на східнославацьких землях було прийнято один із перших символів віри - "Confessio Pentapolitana", що є одним із найбільш давніх документів з історії угорського протестантизму, який послужив основою для прийняття наступних символів віри.

ЛІТЕРАТУРА

1. Петров А. Матерьяли для истории Закарпатской Руси. VIII. Отзвукъ реформаціѣ въ русскомъ Закарпатыи XVI вѣ. / А. Петров. - Прага, 1923. - 236 с.
2. Bodnárová M. Die Reformation in den ostslowakischen königlichen Städten in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts / M. Bodnárová // Die Reformation und ihre Wirkungsgeschichte in der Slowakei. Kirchen- und Konfessionsgeschichte Beiträge / [herausgegeben von K. Schwarz und P. Švorc]. - Wien : Evangelischer Presseverband, 1996. - S. 22-35.
3. Bodnárová M. Reformation in the East royal cities in the 16th century / M. Bodnárová // Reformation on the eastern Slovak 16th to 18th century. - Prešov : Acta Collegio Evangelici Prešovensis II, 1998. - S. 19-38.
4. Bodnárová M. Reformacia v Bardejove v 16. storočí / M. Bodnárová // Prvé augsburské vyznanie viery na Slovensku a Bardejov / P. Kónya. - Prešov : Acta Collegii Evangelici Prešovensis V, 2000. - S. 85-91.
5. Daniel D. P. Barfeld/Bardejov zur Zeit der Reformation / David P. Daniel // Die Reformation und ihre Wirkungsgeschichte in der Slowakei. Kirchen- und Konfessionsgeschichte Beiträge / [herausgegeben von K. Schwarz und P. Švorc]. - Wien : Evangelischer Presseverband, 1996. - S. 37-49.
6. Dolinský J. Dejiny Cirkvi. Obdobie reforiem. Diel. III / Juraj Dolinský. - Bratislava : Dobra kniha, 1995. - 228 s.
7. Dupkala R. Filozofické východiská a dimenzie tvorby L. Stöckela / R. Dupkala // Prvé augsburské vyznanie viery na Slovensku a Bardejov / P. Kónya. - Prešov : Acta Collegii Evangelici Prešovensis V, 2000. - S. 75-83.
8. Ďurovič J. Prí spevok k dejinám reformácie / Jan Ďurovič // Cirkevne listy. - 1935. - Ročník XLIX. - Číslo 25. - S. 500-502.
9. Novacká M. Filip Melanchthon Leonardovi Stöckelovi ; 19. júla 1544 / M. Novacká // Od kral'ovstva ducha ku kral'ovstvu človeka. - Bratislava : Tatran, 1986. - S. 85-86.
10. Novacká M. Filip Melanchthon Leonardovi Stöckelovi ; 10. 8. 1544 / M. Novacká // Od kral'ovstva ducha ku kral'ovstvu človeka. - Bratislava : Tatran, 1986. - S. 86-87.
11. Kučera M. Novoveke Slovensko / Matúš Kučera. - Bratislava : Perfekt, 2004. - 254 s.
12. Kvačala J. Dejiny reformacie na Slovensku / Jan Kvačala. - Liptovský Sv. Mikuláš, 1935. - 303 s.
13. Leonard Stöckel Filipovi Melanchthonovi ; Bardejov, 25. 8. 1544 // Od kral'ovstva ducha ku kral'ovstvu človeka / [zost. M. Novacká]. - Bratislava : Tatran, 1986. - S. 87-92.
14. Leonard Stöckel Filipovi Melanchthonovi ; Bardejov, 12. 6. 1545 // Od kral'ovstva ducha ku kral'ovstvu človeka / [zost. M. Novacká]. - Bratislava : Tatran, 1986. - S. 93-97.
15. Leonard Stöckel Filipovi Melanchthonovi ; Bardejov, 23. 1. 1557 // Od kral'ovstva ducha ku kral'ovstvu človeka / [zost. M. Novacká]. - Bratislava : Tatran, 1986. - S. 103-104.
16. Leonard Stöckel Michalovi Révaiovi ; Bardejov, 20. 6. 1544 // Od kral'ovstva ducha ku kral'ovstvu človeka / [zost. M. Novacká]. - Bratislava : Tatran, 1986. - S. 84-85.
17. Leonard Stöckel Františkovi Révaiovi ; Bardejov, 23. 9. 1539 // Od kral'ovstva ducha ku kral'ovstvu človeka / [zost. M. Novacká]. - Bratislava : Tatran, 1986. - S. 77-78.

18. Rakovský Matej. Žalospjev nad smrt'ov Leonarda Stöckela / M. Rakovský // Antológia staršej slovenskej literatury / [ed. J. Mišianik]. - Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akademie vied, 1981. - S. 129-131.

19. Matuševská L. Leonard Stöckel (1510-1560) / Lúdmila Matuševská. - Bardejov : Okresna knižnica, 1991. - 7 s.

20. Michnovič I. Učiteľ' ceľeho Uhorska / Imrich Michnovič // Historická revue. - 1993. - Ročník IV. - Číslo 3. - S. 21-22.

21. Najstaršie slovenské vydanie prekladu Malého katechizmu Martina Luthera z Bardejova // Pramene k dejinám Slovenska a Slovakov VII. Turci v Uhorsku I. Život v Uhorskom kral'ovstve počas tureckých vojen od tragickej bitky pri Moháči až do Bratislavského snemu / [ed. P. Dvořák]. - Bratislava : Literárne informačné centrum, 2005. - S. 114-116.

22. Novačka M. Od kral'ovstva ducha ku kral'ovstvu človeka / Maria Novačka. - Bratislava : Tatran, 1986. - 512 s.

23. Ottova encyklopédia Slovenska. - Bratislava : Ottovo nakladateľ'ství, 2006. - 1053 s.

24. Petrovič J. Prí spevok ku genealógii Bardejovského rodu Stöckel / J. Petrovič // Prvé augsburské vyznanie viery na

Slovensku a Bardejov / P. Kónya. - Prešov : Acta Collegii Evangelici Prešovienis V, 2000. - S. 69-74.

25. Schwarz K. Praeceptor Hungariae: über den Melanchthonschüler Leonard Stöckel (1510-1560) / Karl Schwarz // Prvé augsburské vyznanie viery na Slovensku a Bardejov / P. Kónya. - Prešov : Acta Collegii Evangelici Prešovienis V, 2000. - S. 47-67.

26. Škoviera D. Leonard Stöckel - humanistický rektor bardejovskej školy / Daniel Škoviera // Jednotná škola. - 1975. - Ročník 27. - S. 339-351.

27. Slovenský biografický slovník. V zväzok. - Martin : Matica Slovenska, 1992. - 660 s.

28. Suda M. J. Der Melanchthonschüler Leonhard Stöckel und die Reformation in der Slowakei / M. J. Suda // Die Reformation und ihre Wirkungsgeschichte in der Slowakei. Kirchen- und Konfessionsgeschichte Beiträge / [herausgegeben von K. Schwarz und P. Švorc]. - Wien : Evangelischer Presseverband, 1996. - S. 50-66.

29. Vajčik P. Najstarší pedagogický dokument XVI stor. a Leonard Stöckel / P. Vajčik // Jednotná škola. - 1954. - Ročník 9. - Číslo 4. - S. 453.

Товтин Яна,

*кандидат исторических наук, доцент кафедры истории древнего мира и средних веков
Ужгородского национального университета*

ЛЕОНАРД СТОЦКЕЛ И ЕГО РОЛЬ В РАСПРОСТРАНЕНИИ РЕФОРМАЦИОННЫХ ИДЕЙ НА ВОСТОЧНОСЛОВАЦКИХ ЗЕМЛЯХ

Статья посвящена анализу процессов, связанных с распространением реформационных идей на восточнословацких землях через призму деятельности учителя, богослова, писателя, гуманиста и влиятельного реформатора в Королевской Венгрии, автора символа веры пяти восточнословацких городов "Confessio Pentapolitana" Леонарда Стоцкела, который сыграл в этих событиях очень важную роль. В частности, благодаря его усилиям на восточнословацких землях был принят один из первых символов веры - "Confessio Pentapolitana", который считается одним из самых древних документов по истории венгерского протестантизма и основой для принятия последующих символов веры.

Ключевые слова: Леонард Стоцкел; Реформация; "Confessio Pentapolitana"; "Locī communes".

Tovtyn Yana,

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of Ancient and Medieval History Department of
Uzhhorod National University*

LEONARD STÖCKEL AND ITS ROLE OF SPREADING REFORMATION IDEAS IN THE EASTERN SLOVAKIA

The article reveals the peculiarities of spreading Reformation ideas in Slovakia during the first half of the sixteenth century. It is emphasized that Reformation ideas were being distributed on the territory of Slovakia in three ways; the Quirinal, in particular, Queen Mary played a significant role in these processes.

Leonard Stöckel, a distinguished teacher, theologian, humanist, nevertheless, contributed greatly to the development of these processes. He is the author of "Confessio Pentapolitana", which is one of the oldest documents on the history of Hungarian Protestantism serving as the basis for accepting the forthcoming Symbols of Faith. Stöckel's outlook was formed under the influence of the European Enlightenment. He established new contacts: Stöckel made friends with an eminent European humanist - Philipp Melancthon, who was his teacher. The proof of it is a joint edition of Melancthon's "Locī communes" and Comments on "Locī communes", which was published posthumously in Basel in 1561. Consequently, at the request of residents of Bardejov L. Stöckel became the headmaster of the town school. In the summer of 1539 he left Wittenberg. L. Stöckel's return to his hometown Bardejov marked the beginning of a new period in his life. He deceased in 1560.

Keywords: Leonard Stöckel; the Reformation; "Confessio Pentapolitana"; "Locī communes".

REFERENCES

1. Petrov A. (1923), Materials for the history of Transcarpathian Rus. Reflection Reformation in the sixteenth Transcarpathia in Russian, Praha, 236 p. (rus).
2. Bodnárová M. (1996), Die Reformation in den ostslowakischen königlichen Städten in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts in:

Die Reformation und ihre wirkungsgeschichte in der Slowakei. Kirchen- und konfessionsgeschichte Beiträge, Evangelischer Presseverband, Wien, p. 22-35 (germ).

3. Bodnárová M. (1998), Reformation in the East royal cities in the 16th century in: Reformation on the eastern Slovak 16th to 18th century, Acta Collegio Evangelici Prešovensis II, Prešov, p. 19-38 (slovak).
4. Bodnárová M. (2000), Reformation in the 16th century in: First Augsburg sect of faith in the Slovak Republic and Bardejov, Acta Collegio Evangelici Prešovensis V., Prešov, p. 85-91 (slovak).
5. Daniel D. P. (1996), Barfeld/Bardejov zur Zeit der Reformation / David P. Daniel und: Die Reformation und ihre wirkungsgeschichte in der Slowakei. Kirchen und konfessionsgeschichte Beiträge, Evangelischer Presseverband, Wien, p. 37-49 (germ).
6. Dolinský J. (1995), History of the Church. Reform period. Diel. III Good Books, Bratislava, 228 p. (slovak).
7. Dupkala R. (2000), Philosophical Basis and dimension creation L. Stöckela in: First Augsburg Confession of Faith in Slovakia Bardejov, Acta Collegii Evangelici Prešovensis V, Presov, p. 75-83 (slovak).
8. Ďurovič Jan (1935), The ecclesiastical lists, Volume XLIX, Numb. 25, p. 500-502 (slovak).
9. Novacká M. (1986), From the realm of the spirit of the kingdom of man, Tatran, Bratislava, p. 85-86 (slovak).
10. Novacká M. (1986), From the realm of the spirit of the kingdom of man, Tatran, Bratislava, p. 86-87 (slovak).
11. Kučera Matúš (2004), Modern Age Slovakia, Perfekt, Bratislava, 254 p. (slovak).
12. Kvačala Jan (1935), History of the Reformation in Slovakia, Liptovský Sv. Mikuláš, 303 p. (slovak).
13. Novacká M. (1986), From the realm of the spirit of the kingdom of man, Tatran, Bratislava, p. 87-92 (slovak).
14. Novacká M. (1986), From the realm of the spirit of the kingdom of man, Tatran, Bratislava, p. 93-97 (slovak).
15. Novacká M. (1986), From the realm of the spirit of the kingdom of man, Tatran, Bratislava, p. 103-104 (slovak).
16. Novacká M. (1986), From the realm of the spirit of the kingdom of man, Tatran, Bratislava, p. 84-85 (slovak).
17. Novacká M. (1986), From the realm of the spirit of the kingdom of man, Tatran, Bratislava, p. 77-78 (slovak).
18. Rakovský Matej (1981), Anthology older Slovak literature, Slovak Academy of Sciences Publishing, Bratislava, p. 129-131 (slovak).
19. Matuševská Lúdmila (1991), Leonard Stockel (1510-1560), Bardejov district libraries, 7 p. (slovak).
20. Michnovič Imrich (1993), Historical review, Vol. IV, Number 3, p. 21-22 (slovak).
21. Dvořák P. [Ed.] (2005), Sources on the history of Slovakia and Slovaks VII. Turks in Hungary I. Living in the Kingdom of Hungary during the Turkish wars of the tragic battle of Mohacs to Bratislava Diet, Literature Information Centre, Bratislava, p. 114-116 (slovak).
22. Novačka M. (1986), From the realm of the spirit of the kingdom of man, Tatran, Bratislava, 512 p. (slovak).
23. Otto's Encyclopaedia of Slovakia (2006), Otto Publishing Company, Bratislava, 1053 p. (slovak).
24. Petrovič J. (2000), First Augsburg Confession of Faith in Slovakia Bardejov in: Presov Acta Collegii Evangelici Prešovensis V, p. 69-74 (slovak).
25. Schwarz Karl (2000), Praeceptor Hungariae: über den Melanchthonschüler Leonard Stockel (1510-1560) in: First Augsburg Confession of Faith in Slovakia Bardejov Presov Acta Collegii Evangelici Prešovensis V, p. 47-67 (slovak).
26. Škoviera Daniel (1975), Uniform School, Vol. 27, p. 339-351 (slovak).
27. Slovak Biographical Dictionary. The volume, Martin Matica Slovenska, 1992, 660 p. (slovak).
28. Suda M. J. (1996), Die Reformation und ihre wirkungsgeschichte in der Slowakei. Kirchen- und konfessionsgeschichte Beiträge, Evangelischer Presseverband, Wien, s. 50-66 (germ).
29. Vajčík P. (1954), Uniform School, Vol. 9 / 4, p. 453 (slovak).

© Тоевтин Яна

Надійшла до редакції 09.01.2015